

Asia: VN/18505/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Hyvinvointiala HALI ry pitää esityksen tavoitteita ja ehdotettuja ratkaisuja lähtökohtaisesti myönteisinä. Yhteiskunnan digitalisoitumiskehitys on ollut käynnissä jo hyvän aikaa, mikä korostaa sähköisessä ympäristössä toimimisen tärkeyttä. Digitaaliset palvelukanavat lisääntyvät ja kansalaisyhteiskunta siirtyy verkkoon. Kyse on tavasta osallistua yhteiskuntaan, tarjota ja käyttää palveluja.

Pyrkimykset edistää sähköistä asiointia, digitaalista henkilöllisyyden osoittamista digitaalisella henkilöllisyystodistuksella sekä kansalaisten vahvan sähköisen tunnistautumisen mahdollisuuksien lisääminen ovat kannatettavia. Identiteetin tulee olla hyödynnettävissä yhtä lailla julkisissa ja yksityisissä palveluissa. Käyttöänon vapaaehtoisuus on hyvä lähtökohta alkuvaiheessa. Vapaaehtoisuus voi kuitenkin hidastaa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käytön yleistymiselle.

Valmistelussa on huolehdittava siitä, että kansalliset ratkaisut sopivat valmisteilla olevaan eurooppalaiseen puitteeseen. Ratkaisuna on esimerkiksi vaiheistaa kotimainen valmistelu EU-tasolla toteutettava valmistelu huomioiden.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

Kehityksen suunta, missä henkilön asemaa omien tietojensa jakajana parannetaan, on oikea. On perusteltua, että digitaalinen henkilöllisyystodistus on käytettävissä sekä sähköisessä asiointissa että käyntiasioinnissa. Esimerkiksi monissa terveyspalveluissa sähköinen asiointi ja palvelujen käyttö lisääntyvät jatkuvasti, mutta tämä ei poista tarvetta käyntiasioinnille. On kannatettavaa, että digitaalinen henkilöllisyystodistus vastaisi luonteeltaan passin tai henkilökortin käyttöä virallisena henkilöllisyyttä osoittavana asiakirjana.

On perusteltua, että ainakin alkuvaiheessa esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottaville yrityksille ja yhteisöille ei esitetä säädettäväksi velvollisuutta hyväksyä digitaalista henkilöllisyystodistusta henkilöllisyyden tarkastamisessa.

Henkilön mahdollisuus rajata tilannekohtaisesti niitä tietoja, joita itsestä näyttää, on hyvä. Siirtymä nykykäytännöistä uudenlaisten tunnistamisen mahdollisuuksien ympäristöön vaatii paitsi aikaa, niin myös ennen kaikkea tietoa. Ihmisiä on tuettava mm. sen ymmärtämisessä, mitkä tietosarakkeet ovat tarpeellisia minkäkin laisissa asiointitilanteissa.

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

Ehdotus ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä on kannatettavana. Eesityksen voidaan arvioida edistävän ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksia käyttää asiointipalveluita Suomessa jo ennen maahan saapumista. On tärkeää parantaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksia asioida suomalaisissa viranomaisissa ja helpottaa näin ulkomaalaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden tuloa Suomeen. Koska ulkomaalaisen asiointiväline ei sisällä mahdollisuutta vahvaan tunnistukseen, olisi tarkoituksenmukaista tarkastella, missä esimerkiksi viranomaistoiminnoista asiointivälinettä voi hyödyntää. Tämän tarkastelun kautta muodostuisi selkeämmin kokonaiskuva välineen käyttökelpoisuudesta ja -mahdollisuuksista.

Vaikka välineen on ensisijaisesti ajateltu edesauttavan julkisen sektorin digitaalisten palvelujen käyttöä, pidämme hyvänä, että välinettä voitaisiin hyödyntää myös yksityisissä palveluissa, mikäli niiden tarjoajat katsovat sen tarkoituksenmukaiseksi. Ulkomaalaisen asiointiväline ei ole henkilöllisyyttä osoittava asiakirja ja kyseessä ei olisi vahva sähköinen tunnistusväline. Sitä ei voisi käyttää asiakas- ja potilastietojen käsittelyä sisältävissä sähköisissä palveluissa. On tärkeää, että luotettavan tunnistuksen jälkeen myös ulkomaalaiset saavat sujuvasti vahvan tunnistuksen sisältävän asiointivälineen.

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

On kannatettavaa tarjota vaihtoehtoinen tunnistusväline niille henkilöille, jotka eivät voi tai halua käyttää digitaalista henkilöllisyystodistusta mobiilisovelluksena. Ehdotus edistää osaltaan digitaalisen yhteiskunnan kehittymistä sekä tukee tasa-arvoista palvelujen hyödyntämistä ja osallistumista.

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

Toimintamallin lähtökohdat ovat hyviä. Malli keskittyy ainakin tässä vaiheessa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen toimintaan. On tärkeitä alkaa kartoittamaan sitä, miten yrityksen nimissä tai puolesta asioiminen tulevaisuudessa toteutuu. On kirkastettava ainakin se, mikä on yrityksen digitaalisen identiteetin ja sen hallinnoinnin suhde henkilön digitaaliseen identiteettiin ja sen hallintointiin.

Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

Ei lausuttavaa

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

On tärkeää, että laatu- ja tietoturvaluusvaatimukset on nostettu omaan pykälään, samoin kuin tunnistusjärjestelmää koskevat vaatimukset. Digitaalisen identiteetin suunnittelussa, käyttöönotossa ja käytössä korostuvat toiminnallisten ratkaisujen tietoturvaan ja -suojaan liittyvät kysymykset.

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi

Ei lausuttavaa

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

Ei lausuttavaa

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

Ei lausuttavaa

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä

Ei lausuttavaa

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

Kilpailuoikeudelliset näkökulmat on syytä käydä huolellisesti ja rehellisesti läpi aina, kun asiaan liittyy EU-lainsäädännön valtioneuvoston säätely. Kuten esityksessä todetaan, voimassa oleva lainsäädäntö lähtee siitä, että kiellettyä valtioneuvoston tukea tai kilpailuneutraliteettia koskeva säätely ei tule sovellettavaksi, kun kyse on viranomaisesta, joka toimii julkisen vallan käyttäjänä tai viranomaisen ominaisuudessa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa edellä mainittua lähtökohtaa on pyritty ajoittain tulkitsemaan löyhästi palvelujen järjestäjä-tuottajien toimesta, mistä on seurannut selviä vaikutuksia yksityisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajiin. Kilpailuvaikutuksia arvioitaessa lainvalmistelijoiden on tärkeä kuulla asianosaisia. Nyt käsiteltävällä esityksellä ei näyttäisi olevan erityisiä kilpailuvaikutuksia yksityisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajiin.

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

On syytä harkita, tulisiko 15-vuoden ikäraja henkilöllisyyden digitaalisen osoittamisen osalta laskea esimerkiksi 10 vuoteen.

Vaikutusten arviointi

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

Vaikutusten arvioinnissa on pyritty huomiomaan monipuolisesti esityksen vaikutuksia eri osapuolille. On suotavaa, että vaikutusten arviointia toteutetaan myös jatkovalmistelun aikana.

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

Sosiaali- ja terveydenhuollossa käytetään tunnistuspalveluita huomattavan paljon. Sääntelyä tulee viedä eteenpäin siten, että tämän sääntelyn myötä yksityisille sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajille ei synny mainittavia kustannuksia.

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

Digitaalinen henkilöllisyys luo mahdollisuuksia sujuvoittaa viranomaisissa asiointia.

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

Digitaalisen identiteetin tulee olla käytettävissä sekä julkisissa että yksityisissä palveluissa. Tämä selkeyttää tunnistautumista mm. kansalaisen näkökulmasta.

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

Seuraavat vaikutukset ovat mahdollisia toimialan näkökulmasta:

- Parantaa alaikäisten sähköistä tunnistamista. Tämä vaikutus on mahdollinen
- Sosiaali- ja terveyspalveluissa käytetään paljon tunnistuspalveluita sekä sähköisenä että käyntiasioinnissa. Palveluiden toimivuudella on suuri merkitys palveluiden sujuvuuteen. Onnistuessaan uudistus voi sujuvoittaa palveluja, mutta myös vastakkainen kehitys on mahdollinen
- Edistää digitaalisten palvelujen ja asiointin kehittymistä
- Tukee uudenlaisten toimintatapojen ja -mallien kehittymistä
- Sujuvoittaa ihmisten hakeutumista palveluihin EU-alueella. Suomalaisille henkilöille ja yrityksille tulee mahdollistaa tunnistautuminen muiden jäsenvaltioiden julkisiin palveluihin ja asiointi rajat ylittävästi.

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

Ei lausuttavaa

Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?

Ei lausuttavaa

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

Suunnitellut ratkaisut ovat oikean suuntaisia ja muodostavat hyvää pohjaa jatkovalmistelulle. Sillä on kuitenkin merkitystä, miten esitys viimeistellään. Esimerkiksi terveydenhuollon sähköisessä asiointissa keskeiset haasteet ovat liittyneet alaikäisen, sekä ilman suomalaista henkilötunnusta asioivan henkilön sähköiseen tunnistautumiseen.

Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?

Ei lausuttavaa

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

Ei lausuttavaa

Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?

Ei lausuttavaa

Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?

Ei lausuttavaa

Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?

Ei lausuttavaa

Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?

Ei lausuttavaa

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

Ei lausuttavaa

Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

Ei lausuttavaa

Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?

Esityksen voidaan arvioida helpottavan ulkomaalaisten henkilöiden asiointia sähköisesti ennen Suomeen saapumista niiden palvelujen osalta, jotka eivät edellytä vahvaa sähköistä tunnistamista. Esityksen vaikutukset työntekijöiden liikkuvuuteen ovat myönteisiä tai neutraaleja.

Onko tietoturvasuojaa ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuihin ja ehdotetussa sääntelyssä?

Tietoturvaan ja – suojaan liittyvät kysymykset on otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuihin ja ehdotetussa sääntelyssä. Paljon on lopulta kiinni käytännön toteutuksista sekä siitä, miten kyseisten palvelujen hyödyntämisen osaaminen ja käyttämisen kulttuuri kehittyvät. Osaavatko ihmiset esimerkiksi luovuttaa erilaisissa tunnistautumisen tilanteissa ne tiedot, jotka ovat tarpeenmukaisia kussakin tilanteessa. Tietoturvaan ja tietosuojaan liittyviä uhkatilanteita synnyttää huolimattomuus, kiire, piittaamattomuus ja tietämättömyys.

Muut kommentit

-

Perämäki Ulla
Hyvinvointiala HALI